

הקהילות העתיקות של

מסאפר יטא

ספר צילומים

טובא\ מרייר אל עביד\ איספיין\ ח'לעת אל-ד'בע\ חלאווה\ פח'ית\ באר אל-עיד\ ג'ינבה\ אל-מג'אז\ אל-תעבאן

אנגלית | עברית | ערבית | ספרדית | צרפתית | איטלקית

צלומים: אסף שרון | שו קנדלר | עיצוב זעריכה: זאב ארד | סונדוס פרג | טקסט: דויד שולמן

בספר המדבר, באדמה הקשה שמדרום לעיר חברון וממערב לים המלח, ניתן לראות את עדרי הצאן השבים מן המרעה שותים מים מהשקתות העתיקות, חקלאיים על נשיהם, וטפיהם מוסקים את זיתיהם וקוצרים את התבואה בידיים, כפי שעשו אבותיהם ואמותיהם זה מאות בשנים.

במסאפר יטא שבדרום הר חברון פזורים עשרות כפרים וח'רבות בהם חיים כ-2800 פלסטינים שאדמת המדבר היא ביתם.

שטחי המרעה, השדות החקלאיים ובורות מי הגשמים הם הבסיס והעוגן לקיומו ולהמשכיותו של אורח חייהם הייחודי. האדמה מאפשרת הישרדות, העדר מאפשר קיום, והמרחב, בתנאים של חקלאות חרבה, הופך לתנאי הכרחי לשילוב בין השניים.

עבודת האדמה וגידול העדר כוללים אין ספור מטלות המתפרסות על פני היום ועל פני השנה, והופכים את העבודה לאורח חיים שלם הארוג במכלול חייהם של התושבים ונטוע במרחב המשפחתי, הקהילתי והבין קהילתי.

השילוב הקיצוני של האקלים היבש והחם מאוד בקיץ וקר מאד בעונת הגשמים בחורף יחד עם אופי הקרקע הייחודי השרה לאורך ההיסטוריה צורת חיים ייחודית ללא אחרת במזרח התיכון המתבססת על מגורים במערות חצובות בסלע. נוסעים והרפתקנים אירופיים שהגיעו לאזור במאה ה-19 השאירו תיעוד של חלק מהכפרים המוכרים לנו היום.

עד היום חיות מרבית המשפחות במספרה סביב אותן מערות בהן נולדו הם או אבותיהם. רוב מתקיימות מגידול צאן ועבודת אדמה בשיטות עתיקות שמתקיימות בהרמוניה עם הסביבה ושומרות על איזון אקולוגי עדין.

זהו סיפורן של קהילות מסאפר יטא.

טובא

קהילה קטנה ואמיצה השוכנת על מדרון תלול על שפת המדבר. נוף קדומים נשקף מהבתים ליד מכלאות העדרים המשרתות אלפי ראשי צאן. ראשי הכפר יודעים לספר על עלי רשיד אברהים סבא רבה רבה (5 דורות) שבמחצית השנייה של המאה ה-19 ייסד את טובא חלק מתושבי הכפר עדיין שוכני מערות חצובות ונוחות, קרירות בקיץ וחסות בחורף, מאובזרות ונקיות למשע.

לפני שנים אחדות הגיע חשמל לכפר בזכות מאמציהם ומיומנותם של חברי ארגון COMET-ME. מתנחלים אלימים מהמאחזים הבלתי חוקיים בסמיכות מקום תוקפים את טובא באופן תדיר.

Origin

Details

מרייר אל עביד

בצלע גבעה תלולה מחוררת מערות המשמשות עדיין למגורים משתרע הכפר ההיסטורי הוותיק. נוצהא ג'יברין בת ה-72 מסתובבת בגאווה בחברת בניה וכנדיה בכפר בו נולדה שאותו מעולם לא עזבה. משפחה-הרה חבה דבקה במסורת המשפחתית של עיבוד הקרקע והמרעה לאורך לפחות חמשה דורות האצורים בזכרונה ועד לימינו אנו אל-מג'אז בימי הקציר, בטרם השתלטות חום הקיץ הכבד, הכפר המבודד השוקק עטוף בשדות שעורה מזהבים הנעים ברוח. משפחות שלמות מתאספות לקצור ביד ובמכונה ומביאות את האלומות לדיש. חגיגה משפחתית שהינה שיאו של המחזור שהתחיל בנובמבר בימי הגשמים הראשונים, עת החריש והזריעה, שמחה החוגגת את הקשר העמוק לאדמה עוד מימי התנ"ך והנביאים

Origin

Details

איספיי

במרכז הכפר פוגשים את הילדים המעטים הלומדים בקרוון ישן המוצב על בלוקים. ברקע רואים את בית הספר הקודם שנהרס בעת האחרונה. הילדים הצעירים נותרו ללמוד בקרוון, והבוגרים שיכולים מכתים רגליהם לבתי הספר בכפרים הסמוכים. הכפר מתפרס על שטח רחב ובו שני ריכוזים, איספיי עלית ואספיי תחתית.

Details

ח'לעת אל-ד'בע

ישוב חקלאי ותיק ומטופח. המבקר בכפר מתרשם מיד מהגרפיטי האסתטיים על קירות הבתים, הדגלים המתנופפים ברוח, ופוגש בפעילי זכויות אדם המתגוררים במקום. כל אלה מבטאים את אופיו של הכפר כמרכז להתנגדות, "מוקאוומה", עיקשת ובלתי אלימה שבמרכזה "צומוד"-- התמדה, אחיזה איתנה בקרקע. מופת לצומוד משמש ג'עבר, שממשיך לטפח ולבנות את ביתו אחרי שנהרס לפחות חמש פעמים. הכפר מזמין עניין בתקשורת הבינלאומית והמקומית המשמשת כלי משמעותי בסיפור המקום.

Details

חלאווה

יישוב רועים החיים על עדריהם מתמחים בייצור והפקת ג'מיד—כדורי יוגורט ולבנה המהווים מרכיב מרכזי בתפריט תושבי מסאפר יטה. הג'מיד האיכותי מיוצר בכמויות מסחריות הנמכרות לכפרי הסביבה. חלב העזים והכבשים משמש גם להפקת שמנת וחמאה בעבודה ידנית מאומצת מעל מדורה בוערת.

Details

פח'ית

ממוקם על רכס הנשקף מכל עבר אל ערבות המדבר וההר, הכפר הקטן מתהדר בבית ספר על-יסודי ובמרפאה בסיסית המשרתים את האיזור כולו.
בכפר נותרו שרידי מבנים עתיקים המעידים על רצף התיישבות בת מאות שנים.
הכפר מוזכר בשמו בדו"ח ה-Palestine Exploration Fund מ-1881

Details

Deserted

באר אל- עיד

בארות, מכלאות צאן ובתים פשוטים נטושים ממוקמים בערוץ מוגן ויפיפה המשקיף אל המדבר מספרים את סיפור המאבק של הקהילות להמשך חייהם במקום: בגרוש הגדול של שנת 1999 גורשו תושבי הכפר יחד עם תושבים מ 16 כפרים אחרים מבתים ואדמותיהם. בעקבות פסיקת בית המשפט, ובנובמבר 2009 חזרו לבתיהם. בסופו של יום, למרות מאבק מתמשך ותמיכה של פעילי זכויות אדם, ועל רקע תקיפות אלימות חוזרות ונשנות של המתנחלים ננטש הישוב בשנת 2015.

ג'ינבה

המתהלך בכפר מסתובב בין מבנים מהתקופה העת'מאנית-התורכית. ג'ינבה היה המרכז הראשי של האיזור לפני 1948 ועדיין משמש ככזה. בכפר בית ספר, מרפאה ומסגד. ב-1966 פוצצו עשרות בתים במהלך פשיטה ישראלית על האזור שהיה בתקופה זו בשטח הממלכה הירדנית. כמו ברוב יישובי מסאפר יטא, מערות ובתים חדישים משמשים בערבוביה. לג'ינבה שדות גידולים חקלאיים נרחבים המעובדים בטכנולוגיה עתיקת ימין: מחרשות ברזל הרתומות לחמורים, מגל ידני לקציר.

Period

Ottoman

Oris.in

Details

אל-מג'אז

בימי הקציר, בטרם השתלטות חום הקיץ הכבד, הכפר המבודד השוקק עטוף בשדות שעורה מוזהבים הנעים ברוח. משפחות שלמות מתאספות לקצור ביד ובמכונה ומביאות את האלומות לדיש. חגיגה משפחתית שהינה שיאו של המחזור שהתחיל בנובמבר בימי הגשמים הראשונים, עת החריש והזריעה, שמחה החוגגת את הקשר העמוק לאדמה עוד מימי התנ"ך והנביאים

Details

Landscape

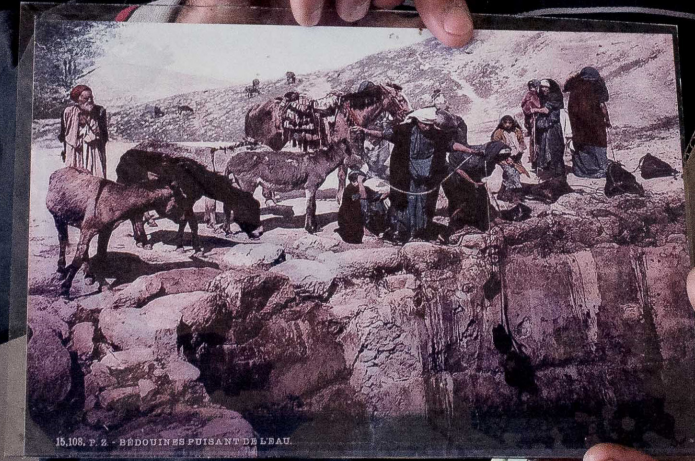
אל-תעבאן

כפר קטן ואינטימי החי את חייו בשלווה במרחב הפתוח בין פחית לאל-מג'אז. במרכז ביתה הצנוע של המשפחה ניצב צילום היסטורי יקר ללב מימי התורכים ובו אבי הסב ומשפחתו מבלים בבור המים.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ
وآلِهِ الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ
عَلَيْهِمُ السَّلَامُ
مَلِكِ النَّاسِ
مِنْ مَلِكِ النَّاسِ
مِنْ مَلِكِ النَّاسِ
مِنْ مَلِكِ النَّاسِ

● קהילות ● כפרים נטושים ● התנחלויות ישראליות — שטח אש 918 — הקו הירוק (גבול 67)

סכנת גירוש המוני מרחפת מעל לראשי הקהילות. משנות ה-80 המוקדמות, מדינת ישראל החליטה לגרש את התושבים בניגוד לחוק הבינלאומי האוסר במפורש על הכובש לגרש את האוכלוסיה הגרה בשטח כבוש. המדינה משתמשת בכל הכלים העומדים לראשותה ממערכת הכלים הפורמאלית הכוללת הפעלת צבא, ומשטרה, לצורך הפקעות קרקע, הריסת בתים וחסידת דרכים יום יומית. ועד עידוד ועזרה לא פורמאלית להתישבות מתנחלים בניגוד לחוק (ברובם אף בניגוד לחוק הישראלי ולפסיקות בית המשפט הישראלי). מתנחלים המתמקדים בגזל קרקעות, פגיעה בשטחים חקלאיים ובעדרי הצאן ואף מדי פעם בעריכת פרעות בתושבים המקומיים... מיותר לציין שמערכת החוקים החלה על הקהילה המקומית שונה לגמרי ממערכת החוקים החלה על המתושבים היהודים (אפרטהייד) וכל זאת בגיבוי מלא (אם כי בהסתיגויות ולוליות מילולית של מערכת המשפט הישראלית ובראשה בית המשפט העליון בשבתו כבג"ץ). בשנות ה-80 הכריזה מדינת ישראל על כ-35,000 דונם—כשטח אש שנועד לאימוני הצבא מאז מתנהל מאבק משפטי על רקע החיים היום יומיים במאי 2022 קבע בית הדין הגבוה לצדק כי אין מניעה חוקית לגירוש תושבי מסאפר יטא החיים בשטח אש 918 מאדמותיהם ומבתיהם, בכך תם מאבק משפטי שנמשך 22 שנה. חיי הפלסטינים במסאפר יטא הם מאבק אינסופי להישרדות בתנאים קשים ומאיימים. הגישה למקורות מים, לשירותי בריאות, לבתי חולים, ולבתי ספר מוגבלת מאוד, וסעד מבתי המשפט הצבאיים הפועלים בשטחי הכיבוש אינו קיים כלל. על אף כל זאת, תושבי מסאפר יטא, המשמרים אורח חיים ייחודי בן מאות ואולי אלפי שנים נאחזים באדמותיהם ונאבקים על עתידם. כקהילה הם שוחרי חינוך והשכלה במידה יוצאת דופן. ארגון נשים פעיל מאוד באיזור ודואג להוראת הלשון הערבית ומיומנות בעבודה במחשב, בצד טיפוח אומנויות מסורתיות כאריגה והכנת מוצרי מזון לשיווק. מי שמכיר את הרועים והחקלאים של דרום הר חברון יודע ששימחת החיים מפעפעת בהם והתקווה לחיות בשלום על אדמתם לא אבדה. צאצאים לדורות רבים דבקים תושבי מסאפר יטא בתקווה שזכויותיהם ההיסטוריות תוכרנה במשפט הבינלאומי ובדעת הקהל הישראלי ובחול, ומאמינים שהאהבה עמוקת שרשים קושרת אותם למדרונות ההרים, לשטחי המרעה, לשדות החיטה והשעורה, לאוהלים ולמערות, לנופי המדבר, לקברי אבותיהם, לבארות, ולשמיים מעל שאין להם סוף - תנצח.

למידע נוסף